

АСПІЦІЛІЯ БЛУКАЮЧА

Aspicilia vagans Oxner

Родина Мегаспорові — Megasporaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Кочівний аридний лишайник (за межами основного ареалу).

Ареал виду та його поширення в Україні
Пд. степові регіони Росії, Казахстану, високогір'я Кавказу та Центральної Азії. Кримський п-ів (Карабі-яйла). Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Трапляється розрідженими групами, на 10 м² зустрічаються 4–6 сланей.

Причини зміни чисельності
Розорювання степових ділянок, випасання овець.

Умови місцезростання
Петрофітні степи; між камінцями на карових полях.

Загальна біоморфологічна характеристика
Слань у вигляді вільних, не прикріплених до ґрунту, сіруватих, матових, майже кулястих та дещо притиснутих грудочок, 1–2 см у діаметрі. Поверхня слані складається із зближених, бородавчастих ареол 0,5–1,5 мм завширшки. Ареоли зверху б.м плоскуваті, з 1–5 крапкоподібними, білуватими псевдоцифелами, 0,1–0,5 мм у діаметрі. Молода слань має тонкі три-

щини між ареолами, які з часом поглиблюються і розрізають слань наскрізь, завдяки чому вона розпадається на окремі фрагменти.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється в геологічному заказнику загальнодержавного значення «Гірський карст Криму». Слід контролювати стан популяцій на цій території, дослідити можливі місцезнаходження та в разі виявлення виду взяти їх під охорону.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Відомостей немає.

Основні джерела інформації
Ходосовцев, 2002 а, б.

Автор: О.Є. Ходосовцев
Малюнок: В.П. Бондарець

РИЗОПЛАКА ТЕМНОГЛАЗКОВА

Rhizoplaca melanophthalma (Ramond)
Leuckert & Poelt

Родина Леканорові — Lecanoraceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення
Плейстоценовий субаркто-альпійський реліктовий вид, єдиний представник роду в Україні.

Ареал виду та його поширення в Україні
Космополітний вид, що має поширення в високогірних регіонах обох півкуль. Кримський п-ів (перевал Горуча). Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Відома єдина популяція в Україні.

Причини зміни чисельності
Руйнування біотопів виду внаслідок антропогенного впливу (рекреаційне навантаження).

Умови місцезростання
На силікатних скелях у високогір'ях.

Загальна біоморфологічна характеристика
Слань листувата, умбілікатна до 4 см у діаметрі, розсічена на окремі, часто перекриваючі одна одну лопаті. Лопаті зверху зеленувато-сіруваті до зеленувато-жовтуватих, відлеглі від субстрату, 2–4 мм завширшки, з нижньої сторони блакитно-чорні, вкриті коровим шаром з обох боків. Серцевина білувата, пухка. Апотеції чисельні, особливо в центрі слані, леканоринові, широкосядячі, крупні, 2-5 мм у ді-

метрі. Диск увігнутий, жовтувато-зеленуватий до жовтувато-коричнюватого (в літературі відмічається також чорна варіація диска), оточений сланню одного кольору зі сланевим шаром. Сумки з 8 безбарвними одноклітинними аскоспорами, 9–11 x 5–6 мкм.

Режим збереження та заходи з охорони.
Слід контролювати стан популяцій, дослідити можливі місцезнаходження та в разі виявлення виду взяти їх під охорону.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Відомостей немає.

Основні джерела інформації
Ходосовцев, 2001.

Автор: О.Є. Ходосовцев
Фото: С.Я. Кондратюк

ЛЕКАНОРА РЕУТЕРА

Lecanora reuteri (Trevis.) Scharer

Родина Леканорові — Lecanoraceae

Природоохоронний статус виду

Рідкісний.

Наукове значення

Альпійський третинний реліктовий вид з диз'юнктивним вузьким ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні

Пд. Європа, Пн. Африка (Алжир). Кримський п-ів (Чигинітра). Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій

Зустрічається поодинокими, розсіяними сланями.

Причини зміни чисельності

Руйнування біотопів виду внаслідок антропогенного впливу (рекреаційне навантаження).

Умови місцезростання

На прямовисних поверхнях карбонатних гірських порід у високогір'ях.

Загальна біоморфологічна характеристика

Слань у вигляді напівкруглястих, подушкоподібних розеток 0,5–1,5 см у діаметрі, товста, 1,0–1,5 мм завтовшки, вохристо-жовтувата до вохристо-сіруватої, шагренева, по краю з короткими лопатями, вкрита вохристо-білуватою зернистою поволокою. Лопаті тісно приєднані, 0,5–1,0 мм завдовжки. Апотеції розвиваються в центрі слані,

сидячі 0,5–1,0 мм у діаметрі, числені. Диск увігнутий до плоского, світло-коричнюватий до коричнево-жовтуватого, оточений сланню одного кольору із сланевим краєм. Сумки 8-спорові, аскоспори 10–12 x 5–6 мкм, еліпсоїдні.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Слід контролювати стан популяцій, дослідити можливі місцезнаходження та в разі виявлення виду взяти їх під охорону.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації

Ходосовцев, 2002 а.

Автор: О.Є. Ходосовцев

Фото: С.Я. Кондратюк

ЛОБАРИЯ ШИРОКА

Lobaria amplissima (Scop.) Forss

Родина Лобарієві — Lobariaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Гірський лишайник на зх. межі ареалу, дуже чутливий до змін лісових екосистем та забруднення повітря.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європа, Мала Азія, Кавказ, Пн. Африка, Нова Зеландія. Українські Карпати. Адм. регіон: Ів.

Чисельність та структура популяцій

Трапляється поодинокі або невеликими групами. За останні десятиріччя чисельність виду різко зменшилася, частина місцезнаходжень зникла.

Причини зміни чисельності

Вирубування гірських лісів, забруднення повітря (промислові гази, кислотні дощі).

Умови місцезростання

Гірський лісовий пояс, іноді — субальпійський; переважно стовбури старих буків, кленів (рідше — інших листяних порід) і смерек, вкриті мохом скелі.

Загальна біоморфологічна характеристика

Слань великолистувата (до 15–25 см завширшки), кругляста, шкірясто-жорстка, світло-сірувата, сірувато-сиза. Поверхня слані матова, в центрі нерідко поперечно зморщена, зісподу — світло-коричнювато-жовтувата, з коротким опушенням. Лопаті завширшки 0,5–2 см, круглясто-вирізані, на периферії з вузькими смугами, загорненими донизу. Апотеції (1–4 мм у діаметрі) сидячі, утворюються рідко, переважно у центральній частині слані. Розмножується нестатевим (короткопаличкоподібними пінокондіями, фрагментами слані) та статевим (4-, рідко 2-клітинними спорами) шляхом.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється у Карпатському НПП та Карпатському БЗ, Ужанському НПП. Необхідно контролювати стан популяцій, розширювати мережу заповідних об'єктів, включаючи відомі сучасні локалітети виду, та здійснювати заходи, спрямовані на збереження старих лісових масивів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації

ЧКУ, 1996; Макаревич, Навроцкая, Юдина, 1982; Окснер, 1993; Определитель лишайников..., 1975.

Автор: О.Б. Блюм
Фото: С.Я. Кондратюк

ЛОБАРИЯ ЛЕГЕНЕВОПОДІБНА

Lobaria pulmonaria (L.) Hoffm.

Родина Лобарієві — Lobariaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Один з видів високорозвиненого роду *Lobaria*. Гірський лишайник, дуже чутливий до змін лісових екосистем та забруднення повітря.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європа, Кавказ, Урал, Сибір, Далекий Схід, Японські о-ви, пн. Корейського п-ва, Пн. Америка, Канарські о-ви, Африка, Нова Зеландія; можливо, Китай. Закарпаття, Українські Карпати та Прикарпаття, Правобережжя, Гірський Крим, пд. берег Криму. Адм. регіони: Жт, Кв, Ів, Тр, Зк, Чц, Хм, Вн, Кр.

Чисельність та структура популяцій

Трапляється поодинокі або невеликими групами. За останні десятиріччя вид зник у багатьох місцях зростання на Поліссі; можливо, повністю втрачено у лісостеповій зоні.

Причини зміни чисельності

Забруднення атмосферного повітря (особливо чутлива до двоокису сірки та кислотних дощів), порушення біотопів унаслідок вирубування лісів, меліорації тощо.

Умови місцезростання

Листяні, рідше хвойні породи (переважно на нижній частині стовбурів старих буків), вкриті мохом скелі (найчастіше в районах з досить вологим кліматом).

Загальна біоморфологічна характеристика

Слань великолистувата (10–30 см завдовжки, 5–20 см завширшки), з різкоподібними або ложкоподібними кінчиками; зеленувато-оливкова або коричнювата, ребриста, з сітчасто розташованими заглибинами на поверхні і відповідними здуттями зісподу. Соралі великі, горбкуваті, розташовані вздовж ребер на верхній частині слані. Апотеції (діаметр 2–5 мм) майже чашкоподібні, з червоно-коричневим увігнутим диском, знаходяться по краях лопа-

тей. Розмножується нестатевим (паличкоподібними пікноконідіями, соредіями або фрагментами слані) та статевим (2–4-клітинними веретеноподібними спорами) шляхом.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони.

Охороняється у Карпатському та Ужанському НПП, НПП «Синевир», Карпатському БЗ, Кримському та Карадазькому ПЗ. Необхідно контролювати стан популяцій та здійснювати заходи, спрямовані на збереження старих лісових масивів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації

ЧКУ, 1996; Копачевская, 1986; Красная книга СССР, 1984; Макаревич, Навроцкая, Юдина, 1982; Окснер, 1993; Определитель лишайников..., 1975.

Автор: О.Б. Блюм
Фото: С.Я. Кондратюк

